
TALEPUNKT

Til: Udenrigsministeren J.nr.: 93.USA.8.C.
CC: Bilag:
Fra: Sikkerhedspolitisk Dato: 7. januar 2008
Emne: Samråd i Udvalget vedrørende Grønlandske Forhold den 7. januar 2009

Den konkrete anledning til, at jeg er her i dag, er som bekendt en artikel bragt på BBC's hjemmeside den 10. november sidste år. BBC-artiklen hævder, at der efter flystyrtet ved Thulebasen den 21. januar 1968 kun kunne redegøres for 3 af de ombordværende 4 bomber samt at man fra amerikansk side forholdt Danmark oplysninger i forbindelse med de efterfølgende ubådsundersøgelser af havbunden ved Thule. Jeg har efterfølgende oversendt Udvalget vedrørende Grønlandske Forhold et notat om BBC-artiklen.

Jeg har også anmodet den amerikanske administration om at udlevere de dokumenter, der har ligget til grund for artiklen. Som svar på anmodningen modtog vi lige før jul 348 dokumenter fra det amerikanske energiministerium. Materialet blev i 2001 udleveret til BBC-journalisten Gordon Corera, som er forfatter til artiklen i 2008. Materialet er efterfølgende blevet oversendt til Udvalget vedrørende Grønlandske Forhold og Grønlands Hjemmestyre.

En sammenholdning af de modtagne dokumenter med tidligere frigivet amerikansk materiale, inkl. de 317 dokumenter, som blev nedklassificeret og frigivet i 1994 viser, at det ikke helt kan udelukkes, at enkelte af disse dokumenter indeholder nye elementer. Selvom den umiddelbare vurdering er, at

materialet ikke kaster afgørende nyt lys på sagen, så har jeg alligevel besluttet at anmode Dansk Institut for Internationale Studier (DIIS) om at se materialet igennem med henblik på eventuelle opdateringer af DUPI-redegørelsen fra 1997. Jeg mener umiddelbart, at det er mest hensigtsmæssigt at lade uvildige fagfolk gennemgå materialet og give deres vurdering.

Jeg forstår den forvirring og uro, som påstandene i artiklen skaber, ikke mindst i den grønlandske befolkning, som i forvejen har været meget igennem i forbindelse med flystyrtet i 1968. Vi har en fælles interesse i at nå til bunds i sagen. Det er også baggrunden for min beslutning om at involvere DIIS.

Selvom jeg afventer DIIS gennemgangen, før jeg vil drage endelige konklusioner i sagen, vil jeg alligevel for en god ordens skyld forholde mig kort til de fremsatte påstande i BBC-artiklen, således som udvalget har anmodet om i udvalgsspørgsmål A.

Umiddelbart kan det undre, at BBC-journalisten, der angiveligt allerede modtog dokumenterne fra de amerikanske arkiver i 2001, først vælger at publicere artiklen 7 år senere. Man kan rejse spørgsmålet, om journalisten ikke havde bragt artiklen med det samme, hvis han lå inde med afgørende nyt. Det bemærkes i den forbindelse, at de to dokumenter, som journalisten citerer fra i artiklen, allerede blev udleveret i 1994 og at de således er kendt for de danske myndigheder.

Jeg noterede mig også, at Landsstyremedlem Per Berthelsen i en pressemeddelelse dagen efter at BBC-artiklen blev bragt, gav udtryk for, at ”det aldrig har været hemmeligholdt, at der var fire bomber ombord” og at der ”på nuværende tidspunkt ikke var dukket oplysninger op, som vi ikke allerede vidste”. Det blev efterfølgende støttet af Sven Åge Christensen – lederen af DUPI-redegørelsen – som også konkluderede i en artikel i Politiken, at der ikke var noget nyt i sagen.

For så vidt angår den første påstand om, at der efter flystyrtet ved Thulebasen den 21. januar 1968 kun kunne redegøres for 3 af de ombordværende 4 bomber kan jeg fremhæve følgende:

Den danske regering blev allerede få timer efter flystyrtet den 21. januar 1968 informeret via ambassadøren i Washington. Den 24. januar vidste man i København, at der var fire bomber i flyet under styrtet, og den 28. januar meddelte Pentagon, at der under oprydningsarbejdet var fundet dele af alle fire kernevåben.

Jeg er helt med på, at enkelte af de frigivne dokumenter, herunder de to dokumenter, som BBC citerer fra, kan skabe forvirring og bidrage til spekulationer. Det er også årsagen til, at sagen løbende har været genstand for grundige undersøgelser, redegørelser og Folketingsdrøftelser. Konklusionen har indtil videre været, at der ikke er belæg i materialet for at anfægte de amerikanske oplysninger. Alligevel har skiftende danske regeringer løbende krævet amerikanske forsikringer.

I 1988 – under en konservativ ledet regering – blev spørgsmålet rejst over for de amerikanske myndigheder, hvorefter regeringen i Udenrigspolitisk Nævn kunne bekræfte, at der ikke befandt sig eller på noget tidspunkt havde befundet sig en intakt bombe på havbunden ud for Thule. Det blev endvidere oplyst, at alle fire bomber var blevet ødelagt ved styrtet, og at rester fra alle fire bomber var blevet identificeret.

I 1995 - under en socialdemokratisk ledet regering - kom sagen op igen. Forud for den store Thulehøring i Cirkusbygningen i oktober 1995 stillede regeringen de amerikanske myndigheder ni opklarende spørgsmål, særligt med fokus på stråling og sundhedsrisici efter ulykken. Svarene på spørgsmålene blev offentliggjort.

I august 2000 – fortsat under en socialdemokratisk ledet regering – blev sagen igen drøftet i Udenrigspolitisk Nævn. Foranlediget af en artikel i Jyllandsposten rettede regeringen på ny henvendelse til det amerikanske forsvarsministerium. Det amerikanske forsvarsministerium bekræftede[, og jeg citerer]:
”...at der ikke findes en forsvundet bombe”,”at alle fire bomber blev ødelagt ved flystyrtet og den efterfølgende eksplosion og brand”, samt”at dele fra alle fire bomber blev indsamlet og identificeret under oprydningsarbejdet”.

Det har således ikke skortet på amerikanske forsikringer over for skiftende danske regeringer.

En anden påstand i artiklen er, at amerikanerne forholdt Danmark oplysninger i forbindelse med ubådsundersøgelserne i august 1968.

I tæt samarbejde mellem Danmark og USA blev det i foråret 1968 besluttet, at man ville undersøge havet under nedstyrtningsstedet med en u-båd af typen Star III. Begrundelsen herfor var, at de fly- og våbendele, som ikke pulveriseredes ved styrtet og udløsningen af det konventionelle sprængstof, kunne være brændt igennem isen og ligge på havbunden. Ubådsundersøgelserne er beskrevet i den fælles dansk/amerikanske rapport fra 1970 "Project Crested Ice".

Undersøgelsen identificerede kun vragele fra flyet, men ikke rester fra bomberne. Dette har man fra amerikansk side bekræftet ved flere lejligheder.

Jeg kan i øvrigt tilføje, at Danmark tilbage i 1988 modtog 16-timers undervandsoptagelser fra havbunden ud for Thule. Optagelserne blev gennemgået af Forsvarets eksperter, der ikke kunne konstatere våbendele på havbunden.

Udvalget har ved spørgsmål B bedt mig oplyse, hvilke initiativer den danske regering vil iværksætte for at få sagen fuldstændigt udredet.

Svaret er som sagt, at jeg vil anmode DIIS om at gennemgå det modtagne materiale med henblik på eventuelle opdateringer af DUPI-rapporten fra 1997.

Jeg mener, at det mest rimelige er at afvente DIIS gennemgang af de modtagne dokumenter, før der træffes beslutning om, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt at rette fornyet henvendelse til de amerikanske myndigheder.

Lad mig opsummere. Regeringen har samme interesse som udvalget i at nå til bunds i denne sag. Selvom der umiddelbart ikke synes at være fremkommet nye oplysninger, der rækker ved hidtidige konklusioner, så har jeg alligevel besluttet mig for at anmode DIIS om en gennemgå materialet for at sikre, at hver en sten vendes.

Jeg vil samtidig også gerne mane til forsigtighed og opfordre alle til at være varsomme med at "råbe ulv", hver gang sagen behandles i pressen, af hensyn til den bekymring, det kan vække hos mennesker, både i Thule-området og i Danmark. Jeg håber, at DIIS gennemgangen vil være med til at sætte et punktum for denne sag, som snart har kørt i 41 år. Det ville alle være tjent med, ikke mindst de berørte i Grønland.